

ÖĞRETMENİN İNSAN VE EĞİTİM FELSEFESİ

Aytaç Açıkalın Prof. Dr.

Hacettepe Ün. Eğitim Fakültesi (E) Öğretim Üyesi

Sizinle bu gün birlikte olmak (Allah nasip ederse) benim için çok mutlu bir yaşantı olacak. Bu metin, yaklaşık iki saatlik birlikteliğimizde paylaşacağımız konuların genelinden haberdar olmanız ve sunumu izleyip katılmanızı kolaylaştırmak amacıyla hazırlanmıştır. Bu bakımdan başlığa “izlence” sözcüğünü koymakta bir beis görmedim.

Sunuyu, hazırlanan programa göre, yaklaşık iki saatlik bir süre için tasarladım. İki saat süre ile bir insanı dinlemek, bana göre, zordur. Blok ders yapmak gibi bir faaliyete dönüşmesinden kaygı duyarım. Hele yemeğin üzerine iki saat süre ile büyük bir grubun dikkatini sağlamak kolay olmayacaktır. Zaten geçmiş eğitim sürelerinde bizlere yeterli bir “dinleme” eğitimi de verilmedi. Hep “dinleyin çocuklar!” denildi ama nasıl dinleyeceğimiz öğretilmedi. Yüz yüze geldiğimizde bir kez daha konuşalım bu konuyu belki sunumun uygun yerinde 20 dakikalık bir “ara” düşünebiliriz. Bu uygulamaya karşı çıkanlar /ki bunlar genellikle toplantıyı düzenleyenlerdir/“ara verirsek dağılırlar, giderler bir daha toplayamayız” görüşünü iler sürerler. Doğrudur, eğer katılımcılar zorla gelmişler ya da getirilmişlerse, ilk fırsatta kolayca dağılırlar. Derslerden öğrencilerin çılgınca koşarak çıkışları, bu konuda size bir şeyler hatırlatıyor mu?

Bu nedenle sunumun ilk diliminde *“İşe güzel başlayın, işiniz güzel olsun”* deyişi üzerinde konuşmak istiyorum. Bu cümledeki “konuşmak” kelimesi sözün gelişi kullanılmıştır. Çünkü bu tür etkinlikler için MOES (Meslektaş Ortamında Eğitim Sohbetleri) deyişini kullanmaktayım. Bu demektir ki burada sizinle meslektaşlarım olarak bir sohbet ortamında konuşmak için geldim. Üniversite öğrencisi, hem de gelecekteki meslektaşlarım arasında olmak, sohbet etmek benim için mutluluk olacaktır.

İzleyerek sizlerle tanışmak istiyorum. Canlar canı, Yunus Emre'nin deyişi ile; Gelin tanış olalım/ İşi kolay kılalım/ Sevelim sevelelim/ Dünya kimseye kalmaz. Kayıtlara göre 06.04.1935 tarihinde başlayan yaşam özetim şöyle: 1955 yılı Diyarbakır Kabi Köyü stajiyer öğretmen ve başöğretmen vekili. 1958-1965 Akçadağ ilköğretmen okulu resim-iş öğretmen-müdür yard. Eğitim şefi/ 1965-1970 Van, Kastamonu İlköğretmen okulu müdürlüğü/1970-1975 Hatay- Edirne Milli Eğitim Müdürlüğü, 1975-1980 A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi Plan proje Uzmanı. /1980-2002/Üniversite öğretim üyesi/ 2002 Hacettepe Ün. Eğitim Fak. Emekli öğretim üyesi, 75 yaşında, şimdi ne iş yapıyorum. Tek cümle ile *“Türkiye'nin her yerinde insan kaynağının geliştirilmesi”* için çaba veriyorum.

Şimdi sıra sizde, sizleri de tanımak isterim. Bu benim için gurur vesilesidir. Evet

Tanıştığımızı memnun oldum. Umarım birlikteliğimiz süresince daha çok arkadaşımı tanımak mümkün olacaktır. Dikkat ederseniz “konferans”, “toplantı”, “seminer” kelimelerini hemen hiç kullanmıyorum. Daha çok birliktelik, paylaşım, sohbet terimlerini kullanıyorum. Neden acaba? Böyle bir uygulamayı, genelde okullar, özelde üniversite için düşünebiliyor musunuz?

Ruhumuzu ve Fiziki Çevremizi Saran Eğitim

Burada eğitim dediğim zaman sadece kurumsal ortamda, okulda yapılan öğretimden söz etmiyorum. Bireyin hayatta kalmak için öğrendiklerinin tümünden söz ediyorum. Hayatta neler öğrendik, kimlerden öğrendik ve nasıl öğrendik? Bunları anımsadığınız kadar grubumuzla paylaşmak ister misiniz?

Bir başka boyutta Genel olarak dünyanın, ülkemizdeki değişimleri izleyebiliyor musunuz; kısacası hayatınızdan memnun musunuz, mutlu musunuz? Çok mu soruyorum. Özür dilerim, kâğıt üzerinde yazarak paylaşmanın daha etkili bir yöntemini buluncaya kadar buna mecburum.

Şairin dediği gibi önce ekmekler bozuldu, sonra aşklar. Ezberlerimiz tek tek bozuluyor. Öğrendiklerimizin çoğu giderek daha az işe yarıyor, daha çok hata veriyor. Örnekte **saf bilime**, sayılara dayalı (**nicel**) araştırma yöntemlerine olan güvenimiz eskisi kadar kuvvetli değil. Bunu evvela doktorlar (tıp bilimciler) fark etti. “Hastalık yoktur; hasta vardır” dediler. Bilimsel düşünmeye ait değer dizilerimiz (paradigmalarımız) sallanıyor. Bir olağan paradigma, olağan bilim etkinliği kuramıdır. Kısaca paradigma, herhangi bir alanda yerleşik yazılı ve yazılı olmayan tüm kurallar ve uygulamaların bütününe verilen bir isimdir. Bir başka deyişle Paradigma, bir modelin, bir bakış açısının, kavrayış ve anlayışın adıdır. Bir paradigma, uzun süren deneyimler ve başarısı kanıtlanmış süreçleri içerisinde barındırabilir. Bu, söz konusu paradigmanın (değerler dizisinin) her zaman başarılı olacağı anlamına gelmez. Yeni bir paradigma eskisini geçersiz kılacak şekilde tüm kalıpları yıkarak kendi kurallarını koyduğunda artık eskisi

için başarılı olabilecek bir zemin kalmamıştır. Bu kuram her şeyi çözemez, açıkta kalan sorunları görmezden gelir veya dosyalar. Bunlar ve getirdiği sorunlar büyüyüp de kuramın başına bela olduğu zaman, bilim insanları çözüm bulmak zorunda kalırlar. Bunun sonucunda olağanüstü paradigma dönemi gelir. Bir bunalım dönemi gelir ve her şey altüst olur. Kavramların yerli yerine konması için belki bütün teori baştan alınır. Ancak bu olağanüstü dönemde eski paradigmlar direnirler, teoriden kopmalar çatışmalara yol açar. Artık olağan dönem iflas etmiştir. Böyle kriz dönemlerinde bilim insanları, yeni paradigma oluşturmak zorundadır. Paradigma değişikliği budur.

2010 yılında TÜRKİYE Eğitim Sistemi, anlamlı yetmezlik düzeyini derinden algılamaktadır.

Taşlar yerinden oynamıştır. PARADİGMALAR İYİDEN İYİYE AŞINMIŞTIR. Geleneksel OKUL ve EĞİTİM YÖNETİCİLERİ ile DENETİCİLERİNİN ortaya çıkan yeni duruma, bilinen süreçlerle, cevap vermelerini beklemek daha çok zaman ve emek kaybına neden olacaktır. ŞİMDİ! Evet ŞİMDİ!

EĞİTİM LİDERLERİNE HER ZAMANKİNDEN DAHA ÇOK İHTİYACIMIZ VAR.

Eğitimciler olarak bu aşamada farklı düşünebiliyoruz. Öğrenmenin evrensel bir olgu olduğunu, fakat öğretim sürecinde ve okulun yapılandırılmasında kültürel boyutunun baskın olduğunu daha yüksek sesle söyleyebiliyoruz. Eğitim modellerinin ithal edilemeyeceğini, yanlış sonuçları yaşayarak, öğreniyoruz. Son dönemde eğitim kurumlarına ve mezunlarına (ürünlerine) yönelik eleştiriler giderek

yoğunlaşmaktadır. Öğretim sürecinden geçenlerin “erdem”, “vicdan”, “adalet”, “sabır”, “özgüven”, “sorumluluk”, “karakter”, “insani değerler”, “vicdan” kavramları yönünden önemli boşlukları olduğu, bireysel ve toplumsal yaşamdaki olaylar ile kaygı verici somut konumuna gelmiştir. Değerlendirmelerde sağlık, politik ilgi ve kişiler arası güven eğitim çıktılarının önemli göstergeleri olarak ölçülmektedir. Genel olarak yönetiminden, özel olarak eğitim ve eğitimin yönetiminden memnun olan topluluklar yok gibi. Hasan Şimşek, bir konuşmasında bu durumu daha yalın biçimde ortaya koymaktadır.

Teknik ve bilimsel avantajlarını kullanarak, gerektiğinde donanımlı profesyonelleri de işe koşarak hak etmediklerini, başkalarının haklarını ince yöntem ve taktiklerle gasp etmek artık toplumsal ve siyasal bir yol olmuşsa rasyonel aklın eğitimine odaklanmış bu eğitim sisteminde bir sorun var demektir. Bu rasyonel aklı işlek ve kıvrak insanların “vicdani akılları” işleyemeyen ve geliştiremeyen bir eğitim sistemi ile karşı karşıyayız.”

Gerçekte ne düşündüğümüz değil, nasıl düşündüğümüz önemlidir. Herhangi bir dönemde, eğitim kuramlarının paradigması, o dönemin bilimsel kuramlarının başat (baskın-dominant) paradigmasını taklit eder. Bizim düşünce biçimimiz Newton fiziği tarafından biçimlenmiştir. Newton fiziğinin temel özellikleri: Determinist, parçacı, dengeli olmasıdır. Türkiye Eğitim Sistemi 1920'lerin Newtoncu ve Taylorcu bilimsel paradigmasını izleyerek, o dönemin geçerli ulusal devrimci düşünce modeline göre kurulmuştur. Bu model, genel çizgileri ile militarist bir modeldir. Bu demek, Türkiye eğitim sistemi, ilk kuruluşu itibarıyla, bilimseldir ancak, eğitim temel özelliğinin toplumsal olması

itibari ile geleneksel bir yapı üzerinde aydınlanma çağının söylemlerini içeren modele göre yapılandırılmıştır. Bu günkü eğitim politikalarını algılamak, açıklamak, tanımlamak için daha özgür ve sivil bir düşünceye ihtiyacımız vardır.

17. ve 18 yüzyılda Batıda gözlenen “Aydınlanma Çağını” Anadolu insanı hemen hiç fark etmedi. Toplumun üst katmanlarına çok yakın olanlar bu evrensel değişimi ancak “ışık” düzeyinde algılamış ve o düzeyde yaşamıştır. Batı’nın bilimsel modelinde düşünmek, akli işe koşmak yönünden karanlıkta kalan bu toplum açısından Cumhuriyet, toplumun zihnine boşaltılan bir kucak yoğun ışık demeti olmuştur. Bu ışık, bizim için ne kadar karanlıkta olduğumuzun bilincine vardırca bir aydınlanma düzeneği değildi. Bu, üst yönetim tarafından birey ve toplum olarak ne kadar çok ışığa ihtiyacımız olduğu varsayılmış ise o yoğunlukta ışıktı. Bu ani ve yoğun ışık boşaltımından, donatımından rahatsız olanlar, gözlerini, göz bebeklerini geliştirmek / okumak /düşünmek yerine kamaşan gözlerini ışık kaynağına kapamayı, en azından kısmayı, koruyucu kültürel varlıklarına daha çok sarılmayı yeğlediler. Ne var ki dünyanın aydınlanmada öncü ülkelerinde, gözlerini bütünüyle bilimin ve aklın yalın ışığına açan toplumlar da günümüzde giderek yaşamın yarı karanlıkta kalan, gölgelerindeki gizemli güzellikleri göremez oldular ve şimdi onun arayışı içindeler.

Yaşadığımız ve Yaşattığımız Eğitim

Tüm dünyada eğitim, vahşi kapitalizmin yarattığı, insani ve ahlaki temellerin yoksunluğundan kaynaklanan ekonomik KRİZDEN ETKİLENDİ. Günümüz iş piyasasında iş bulma şansı her zamankinden daha zordur.” işsizlik salt Türkiye için söz konusu değil, Türkiye işsizlik oranının yüksekliği açısından farklıdır. *Türkiye’de iş bulmak her zamankinden çok daha zordur.* Lise düzeyinin altında eğitim alanlar işsizlik karşısında daha savunmasız konumdadırlar. Bunu bizde daha yükseltebiliriz.

Eğitimin kapsadığı toplumsal alan genişliyor. Zorunlu eğitim dışında eğitime devam edenler artık bir azınlık değil. Lise ve yükseköğrenime devam edenlerin sayısı artmaktadır.; Avrupa genelinde % 81, Türkiye’de ise % 50 gibi. Nüfus artışı, eğitim üzerinde baskı oluşturmaktadır. Yukarıda da değinildiği gibi şimdi EĞİTİMSEL ÇIKTILAR GÜNDEMDE. Öğretim ve Öğrenim Koşulları: Ortalama sınıf mevcutları azalmaktadır (21-25). Kore ve Türkiye bu sayılara ulaşma çabasında.

Geleneksel eğitim-öğretim ve öğretmenlik değerlerinin birçoğunun geçerliği yok artık.

Eğitim yetiştiren kurumlarının, öğretmen adaylarına var olan geçerli değerleri kazandırmak konusunda cesaretsiz olmaları doğaldır. Ancak var olan yapıya uygunluk konusunda da ısrarlı bir tutum içinde olabilmektedirler. Okula/sınıfa göre öğretmen yetiştirmek. Okul kapsam ve boyutlarını değiştirebilmekte ancak sınıf, giderek bir istihdam alanı olma özelliğini kaybetmektedir. Eğitim sonuçlarını

etkileyen alanlar genişlemekte ve farklılaşmaktadır. Eğitim fakültelerinin bu yeni alanları görmeleri gerekir. Bahçe öğretmeni, sofrta öğretmeni (kısa bir zaman sonra bu alanı üniversitelerin “beslenme” alanlarından mezunlar dolduracaktır), servis öğretmeni, veli öğretmeni ihtiyacı olacaktır. Eğitim fakültesi mezunları aynı zamanda eğitim alanının girişimcileri olarak hazırlanmalıdırlar.

Siz meslektaşarımla, sohbet ortamında paylaşmak istediklerimi bir bakıma özetlemeye çalıştım. Şimdi söyleşmeye başlayabiliriz. İlginç, farklı, önemli, anlamsız, karmaşık, çelişkili, geçersiz, uygun olarak bulduğunuzu veya bulmadığınız satırları paylaşalım mı? Teşekkür ederim.